

## POSTANOWIENIE

Dnia 26 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania K.S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Radomiu

o ustalenie podstawy wymiaru składek,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 26 września 2023 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z dnia 3 lutego 2022 r., sygn. akt III AUa 1085/20,

**I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**

**II. zasądza od K.S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Radomiu kwotę 240,00 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym**

## UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 6 października 2020 r. Sąd Okręgowy w Radomiu oddalił odwołanie K.S. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Radomiu z dnia 28 sierpnia 2019 r. określającej dla K.S. podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia: emerytalne, rentowe i wypadkowe z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej:

- za listopad 2014 r. na kwotę 504,00 zł,
- za grudzień 2014 r. na kwotę 504,00 zł,

- za maj 2016 r. na kwotę 555,00 zł,
- za czerwiec 2016 r. na kwotę 555,00 zł,
- za lipiec 2016 r. na kwotę 555,00 zł,
- za sierpień 2016 r. na kwotę 555,00 zł,
- za wrzesień 2016 r. na kwotę 555,00 zł,
- za październik 2016 r. na kwotę 555,00 zł,
- za listopad 2016 r. na kwotę 1.378,70 zł.

Zdaniem Sądu, Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest uprawniony do kwestionowania kwoty składek zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność. Zdaniem Sądu I instancji w rozpatrywanej sprawie celem wnioskodawczyni było instrumentalne wykorzystanie prowadzonej przez siebie działalności do zgłoszenia wysokiej podstawy wymiaru, co w zamiarze skutkowało uzyskaniem wysokich świadczeń zasiłkowych. Tymczasem z dokumentów nie wynika, aby wynik finansowy jej działalności, bądź jakakolwiek inna okoliczność, uzasadniała w jej przypadku ustalenie tak wysokiej podstawy wymiaru składek. Sąd podniósł, że ubezpieczenie społeczne oraz osiąganie z tego tytułu określonych świadczeń nie jest głównym celem prowadzenia działalności gospodarczej. Celem tym jest zarobek, czyli dochód pokrywający w pełni koszty tej działalności, w tym ubezpieczenia społecznego, a ponadto wystarczający na utrzymanie oraz rozwój przedsiębiorcy.

Po rozpoznaniu apelacji K.S. od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu z dnia 6 października 2020 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie, wyrokiem z 3 lutego 2022 r., oddalił apelację oraz zasądził od K.S. na rzecz Zakładu ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Radomiu kwotę 240 złotych z odsetkami, w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas od uprawomocnienia się orzeczenia o kosztach do dnia zapłaty. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne Sądu I instancji i przyjął je za własne. Zdaniem Sądu odwoławczego, organ rentowy może dokonywać korekty treści stosunku z zakresu ubezpieczenia społecznego za pomocą instrumentów prawa cywilnego, w tych przypadkach, w których podstawą zaistnienia tego stosunku jest określone zdarzenie cywilnoprawne. W ocenie Sądu Apelacyjnego zasada równego traktowania ubezpieczonych sprzeciwia się wykładni wyłączającej ocenę stosunku ubezpieczenia w aspekcie klauzul generalnych jednej

grupy ubezpieczonych do osób prowadzących działalność gospodarczą. Z ustaleń faktycznych wynika, że ani w momencie rozpoczynania działalności, ani w jej trakcie, czy też w przewidywanej przyszłości, wnioskodawczynie opiekując się jednym czy dwójką dzieci nie mogła uzyskiwać czy spodziewać się uzyskania przychodów, które predestynowały by ją do deklarowania podstawy wymiaru składek na poziomie 250% przeciętnego wynagrodzenia. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, wnioskodawczynie wykorzystwała przyznane przez ustawodawcę uprawnienie w sposób sprzeczny z zasadami słuszności, nie bacząc bowiem na innych ubezpieczonych oraz na płacone przez nich z różnych stosunków prawnych daniny uzyskała bardzo wysokie świadczenia, których nie mogą uzyskać osoby rzetelnie i długotrwale opłacający składki, świadczący pracę na podstawie umów o pracę czy też umów cywilnoprawnych. Takie działanie wnioskodawczynie stanowi rażące nadużycie prawa i nie może zasługiwać na ochronę prawną. Sąd I instancji nie dopuścił się zatem naruszenia wskazanych w apelacji przepisów prawa materialnego.

W skardze kasacyjnej z dnia 30 maja 2022 r. pełnomocnik skarżącej K.S. zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 3 lutego 2022 r. w całości, zarzucając zarówno naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

- art. 83 ust. 1 i 2 w związku z art. 41 ust. 12 i 13, art. 68 ust. 1 oraz art. 86 ust. 1 i 2 oraz art. 18 ust. 8 oraz art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i dobrowolne ubezpieczenie chorobowe niezgodnie ze złożonymi przez skarżącą deklaracjami rozliczeniowymi i opłaconymi składkami;

- naruszenie art. 2 Konstytucji w zw. z art. 87 i art. 8 Konstytucji; jak i naruszenie przepisów procedury cywilnej t.j.: art. 232 i 227 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c., przez błędną jego wykładnię i przyjęcie, że to na skarżącej spoczywał ciężar dowodu oraz konieczność obalenia zarzutów zawartych w decyzji ZUS, w sytuacji gdy jedyne dowody w sprawie pochodzą od skarżącej, a ZUS w toku całego postępowania nie zaoferował żadnego dowodu uzasadniającego stanowisko organu.

Podnosząc powyższe zarzuty strona skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 3 lutego 2022 r. w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie,

a nadto o rozpoznanie sprawy na rozprawie oraz o zasądzenie od ZUS na rzecz skarżącej kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania strona skarżąca powołała się na przesłankami wynikającym z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 2 i pkt 4 k.p.c., tj. na okoliczności istnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a także na okoliczności, że zachodzi oczywista zasadność skargi kasacyjnej w zakresie podniesionych zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego poprzez błędną ich wykładnię. Zdaniem skarżącej niniejsza skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z uwagi na oczywiste, rażące naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 83 ust. 1 i 2 w związku z art. 41 ust. 12 i 13, art. 68 ust. 1 oraz art. 86 ust. 1 i 2 oraz art. 18 ust. 8 oraz art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, bowiem sąd II instancji uznał, iż ZUS ma prawo ingerencji oraz ponownego ustalenia podstawy wymiaru składek deklarowanych przez przedsiębiorcę w granicach prawa. Nadto, zdaniem strony skarżącej, mamy do czynienia z dwiema liniami orzecznictwymi i niejednolitą wykładnią przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zakresie uprawnienia ZUS do kontroli podstawy wymiaru składek zadeklarowanej przez przedsiębiorcę w wysokości prawem przewidzianej. Chodzi o art. 83 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik organu rentowego wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego, a w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania - o jej oddalenie i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wywiedziona w niniejszej sprawie nie kwalifikuje się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie należy przypomnieć, że skarga kasacyjna podlega badaniu (na etapie przedsądu) w zakresie spełnienia przez nią warunków formalnych. Zgodnie z

art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1-4 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym bowiem razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a jego zadaniem nie jest przecież dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

Podkreślenia wymaga także, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2022 r., I USK 434/21, Legalis nr 2740849).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w niniejszej sprawie oparty został na przesłankach wynikających z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 2 i pkt 4 k.p.c., tj. na

istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a także na okoliczności jej oczywistej zasadności.

Przypomnieć więc należy, że oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych, budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 28 marca 2007 r., Legalis nr 127030, II CSK 84/07; z dnia 9 września 2022 r., I CSK 1494/22, Legalis nr 2741242). Skarżącego obciąża obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej, wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09; z 12 grudnia 2008 r. Legalis nr 1875162, II PK 220/06, Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2022 r. I CSK 3496/22, Legalis nr 2790349).

Strona skarżąca nie wykazała jednak w żadnym razie, że wskazany przez nią przepisy prawa budzą poważne wątpliwości lub wywołują rozbieżności w orzecznictwie sądów. Dla wykazania rozbieżności w orzecznictwie niewystarczającym jest podniesienie, tak jak to ma miejsce w niniejszej sprawie, że w zaskarżonym wyroku Sąd Apelacyjny dokonał – zdaniem strony skarżącej - odmiennej wykładni niż ta, wynikająca ze wskazanych w skardze innych orzeczeń. Tym bardziej, że art. 83 ust. 1 i ust. 12 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych doczekał się wielu orzeczeń i nie budzi obecnie większych wątpliwości interpretacyjnych. Sąd Najwyższy jednolicie podchodzi do możliwości kwestionowania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych zadeklarowanej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Zarejestrowanie działalności gospodarczej i towarzyszące temu zadeklarowanie nieznajdującej pokrycia w przewidywanych zyskach wysokiej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia

społeczne, a przy tym ze świadomością istnienia przeszkód do prowadzenia tej działalności może wskazywać na intencję (element subiektywny) nie tyle podjęcia i wykonywania zarobkowej działalności gospodarczej o charakterze ciągłym, lecz włączenia się do systemu ubezpieczeń społecznych w celu uzyskania wysokich świadczeń (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404; z 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127; z 18 grudnia 2018 r., II UK 413/17, LEX nr 2609126). W konsekwencji w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że ktoś, kto twierdzi, że prowadzi działalność gospodarczą tylko po to, aby uzyskać świadczenia z ubezpieczenia społecznego, w istocie stwarza pozory tej działalności, bowiem nie zmierza do pozyskania zarobku z działalności, co wypacza sens ustawy tej instytucji prawa (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127; z 11 lutego 2021 r., II USKP 21/21, LEX nr 3119631). Cechą działalności gospodarczej jest prowadzenie jej dla zysku, który powinien wystarczyć na koszty działalności, utrzymanie przedsiębiorcy i dalszy rozwój. Ubezpieczenie społeczne nie jest celem głównym działalności gospodarczej. Celem tym jest zarobek, czyli dochód pokrywający w pełni koszty działalności, w tym ubezpieczenia społecznego, a ponadto wystarczający na utrzymanie oraz rozwój przedsiębiorcy. Występuje nierównowaga, gdy przy niskim przychodzie zgłoszenie wysokiej podstawy składek ma na celu uzyskiwanie wielokrotnie wyższych świadczeń z ubezpieczenia społecznego kosztem innych ubezpieczonych i wbrew zasadzie solidaryzmu (tak wyrok Sądu Najwyższego z 23 września 2020 r., II UK 353/18, LEX nr 3106218). Organ ubezpieczeń społecznych jest uprawniony do kontroli i korygowania zawyżonych podstaw wymiaru składek z każdego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym dla zapobieżenia nabywania nienależnych lub zawyżonych świadczeń z ubezpieczenia społecznego, jeżeli okoliczności sprawy wskazują na intencjonalny lub manipulacyjny zamiar uzyskania takich świadczeń z ubezpieczenia społecznego w sposób sprzeczny z prawem lub zmierzający do obejścia przepisów i zasad systemu ubezpieczeń społecznych (wyroki Sądu Najwyższego: z 5 września 2018 r., I UK 208/17, LEX nr 2541912; z 2 lipca 2019 r., I UK 100/18, OSNP 2020 nr 8, poz. 81; postanowienie Sądu Najwyższego z 8 lutego 2022 r., III USK 396/21, Legalis nr 2658953).

Poza tym strona skarżąca wskazała także we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, że jest ona oczywiście uzasadniona. Trzeba więc zauważyć, że taki sposób formułowania wniosku uznać należy za nieprawidłowy, a jego uzasadnienie przez stronę skarżącą w istocie świadczy o jego bezpodstawności. Nie można bowiem twierdzić, że skarga jest oczywiście uzasadniona - co oznacza oczywistą bezzasadność zaskarżonego orzeczenia, a więc niewymagającą jakichkolwiek dociekań lub analiz, a jednocześnie wskazywać na istnienie potrzeby wykładni przepisów - wymagającej z natury rzeczy pogłębionych rozważań (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 lipca 2019 r., III CSK 148/19, LEX nr 2751796 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 577/17, LEX nr 2497710). Tego typu argumentacja, nawet w sytuacji podnoszenia jej w sposób „ewentualny”, podważa zasadność wniosku. Poza tym strona skarżąca, wskazując na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, nie uzasadniła w ogóle swojego stanowiska w tym zakresie. Tymczasem w motywach wniosku opartego na tej właśnie przesłance przedsądu powinien być zawarty wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie swych twierdzeń (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy przepisów prawa i doszukiwania się ich znaczenia (tak m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest



oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). W niniejszej sprawie strona skarżąca nie wykazała istnienia tej właśnie przesłanki przysądu.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł zgodnie z art. 398<sup>21</sup> w związku z art. 108 § 1 k.p.c. i art. 98 § 1 k.p.c. oraz 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265 ze zm.).

D.S.

[ms]